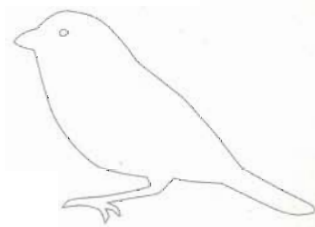

Bomen nieuws

Lente
2007

Kwartaalblad van de Bomenstichting

Bereik duizenden
liefhebbers en
vakmensen.

Adverteer in
Bomennieuws!

zie www.bomenstichting.nl
of bel 030-2303510

**Mr B.M. Visser
& Partners**

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon: 0543 - 51 85 17 / fax: 53 46 93
e-mail: bmvisser@freeler.nl

→ Overheid → Bedrijven → Instellingen → Particulieren

Met aandacht seizoenen vooruit

www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

- aanleg
- onderhoud
- boomverzorging
- grondwerken
- bestratingen
- daktuinen
- verplanten
- snoeien
- ruimen
- standplaatsverbetering
- onderzoeken
- grondontzetting
- bomenland
- BIM

VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV

Distriktskade 8A - 5056 RD Berkel-Enschot - Telefoon (013) 540 82 00 - Fax (013) 540 82 01 - www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

Workshop 'Nieuwe bomenverordening minder regels, goede bescherming'

Gaat binnenkort de kapvergunning over in de omgevingsvergunning? Hoe moet de gemeente zich hier op voorbereiden? Welke ruimte heeft de gemeente om de regels te versoepelen en tevens de bomen goed te blijven beschermen? De Bomenstichting heeft daar uitgesproken ideeën over. Deze workshop laat zien welke afwegingen aan een nieuwe verordening voorafgaan en welke mogelijkheden er zijn om de regels zorgvuldig aan te passen.

dinsdag 24 april en woensdag 9 mei

Het programma bestaat uit inleidingen van Edwin Koot, projectleider bij de Bomenstichting en Bas Visser, juridisch raadgever Natuur, Bos en landschap. 's Middags wordt door middel van een workshop getoetst waar sterke en zwakke punten van het huidige gemeentelijke beleid zitten, en waar kansen liggen om de kwaliteit van bescherming op peil te houden of zelfs te verbeteren.

Aanmelden

De workshop vindt twee keer plaats in het centrum van Utrecht. Inschrijven kan door het inschrijfformulier van de website www.bomenstichting.nl te downloaden en dit volledig ingevuld aan de Bomenstichting toe te sturen. De kosten bedragen € 350,- per persoon. Beheerderabonnees van de Bomenstichting krijgen 20% korting. De tweede en volgende deelnemer van een organisatie krijgt eveneens een korting van 20%.

In dit nummer...

Winter

Een vreemde titel voor de inleiding van het lentenummer. Maar ik ontkom er niet aan daar toch iets over te zeggen. Als ik in januari deze tekst op de pc intik, is er weinig sprake van omstandigheden die ik normaliter bij het begrip 'winter' ervaar. 'De natuur is van slag' wordt breeduit in de media gemeld. En hoewel het niet gebruikelijk is mensen ook tot 'de natuur' te rekenen, doe ik in dit geval gewoon mee. Bij mij staken de lentekriebels de laatste tijd meer de kop op dan het gevoel een winterslaap te willen doen. Als ik de berichten moest geloven, liepen egels vertwijfeld rond of ze zich voor enkele maanden onder een hoop bladeren moesten oprollen, of toch maar die verse aardwormen moesten eten. En de koolmezen dan? Die kwinkteleerden rond mijn huis met een toon alsof het voorjaar al niet meer stuk kon. Ook allerlei bomen wisten zich geen raad; laat ik mijn bladeren nu wel of niet vallen, of ga ik maar vast bloeien. Zo stonden in januari de treurwilgen nog volop in blad, terwijl andere soorten, waaronder peren, zich gedroegen alsof het al medio maart was en de knoppen lieten openbarsten. De lijst met opsommingen van uitwassen in de natuur van afgelopen winter was eindeloos. Zijn het allemaal voorboden van wat ons te wachten staat als gevolg van het broeikaseffect, of was het slechts een hardnekkig hogedrukgebied boven de Azoren dat de Hollandse winter om zeep hielp? Het laatste zou je graag willen geloven ... Bomen hebben het ongeacht of het nu wel of geen winter is, sowieso moeilijk. Dan doel ik niet alleen op alle ongemakken die ze in de menselijke omgeving of tijdens een storm moeten weerstaan, maar ook ander onheil zoals schimmels en parasieten. Tot een jaar of tien geleden dachten we het scala aan mogelijkheden wel te kennen. Maar de afgelopen jaren bereikten ons met regelmaat berichten over nog niet eerder gesignaleerde ziekten en nieuwe plagen. In dit nummer een fenomeen dat vooral op bomen in steden en dorpen wordt waargenomen: bobbels. André van Lammeren, plantencelbioloog, nam ze onder de loep. Het leverde prachtige plaatjes op. Maar waarom ze ontstaan en vooral wat ze met de boom doen is nog de vraag. Een prettige voortzetting van de lente!

Frank Moens

Nazorg – pareltje op de kroon?

Juni 2006 was extreem warm en droog. Vooral pas geplante bomen hebben staan snakken naar water. Veel hebben het niet overleefd, of zijn blijvend beschadigd. Met een nieuw groeiseizoen voor de deur gaat Erik Platje in op waar- en onwaarheden van water geven.

4

De mens blijft centraal

Gerrit de Graaff was niet in de gelegenheid om van zijn onbegrensde belangstelling voor de natuur zijn broodwinning te maken. Maar dat weerhield hem er niet van om, vergezeld van zijn vrouw, dicht bij huis en ver weg bijzondere plekken te bezoeken. Hij schreef erover en hield in de afgelopen decennia honderden voordrachten. Florentine van Eeghen zocht hem op in zijn geboorteplaats Barneveld.

8

Elke boom heeft een verhaal

Ze staan zo maar langs een akker, op een kruispunt van wegen of onopgemerkt aan de rand van een tuin: bomen met een boeiende historie of een merkwaardige anekdote. Helaas is dit maar bij een enkeling bekend of in een archief opgeslagen. Frank Moens ontwikkelde een stramien voor borden waarop het verhaal openbaar gemaakt kan worden.

12

En verder in dit nummer:

Bastknobbels op straatbomen	6	Kort nieuws	20
Boeken en zo	13	De Stelling	21
De beverboom - magnolia	14	Helène van der Poel	23
Delfts duo volgt bomenbeleid	16	Agenda	23
op de voet	16	Colofon	23
Column: Bomen in opspraak	17	Rijp & Groen	24

foto omslag:
Magnolia x soulangiana speciosa
foto: J.R.P. van Hoey Smith

Nazorg -

Erik Platje

Het is eind mei, het zonnetje schijnt en het frisse groen sprankelt zover het oog reikt. Ik loop door een straat met pas aangeplante bomen. Het fladderende jasje dat ik tegen de wat kille wind heb aangetrokken, doet mijn gedachten uitgaan naar zeilen.

Daaraan denken geeft veel energie, die ik meteen omzet in daadkracht: boompje na boompje gaat de vochtmeter in de grond om te controleren of dat frisse groen er over een week nog aan zal zitten.

Weliswaar is de vochtigheid van een grondmonster in de hand betrouwbaar genoeg te beoordelen, maar als deskundige moet je wel professioneel over komen ...

Onder deze weersomstandigheden is het meten van het vochtigheidsgehalte van de bodem van cruciaal belang voor het overleven van de jonge bomen. Waarom dit zo is zal ik proberen uit te leggen aan de hand van de processen die boven en onder de grond plaatsvinden. Maar we beginnen bij de kwekerij waar het plantgoed vandaan komt.

Kwekerij

Op de kwekerij worden de kiemplanten op rijen uitgeplant. Veelal op de beste gronden, voorzien van voldoende vocht en voedingsstoffen. Al te uitbundige groei wordt gereguleerd door middel van het snoeien van twijghout en het regelmatig doorsnijden van de wortels. Met tussenpozen van enkele jaren worden de bomen uit de grond genomen en opnieuw – met meer ruimte – uitgeplant. Het doel van dit verplanten is het stimuleren van de ontwikkeling van een compacte kluit met een overvloed aan wortelpunten. Dit alles wordt gedaan om de boom voor te bereiden op het belangrijkste moment in zijn leven: het planten op zijn definitieve standplaats. Dit is de plek waar de wortels uitgroeien die vocht en nutriënten opnemen en de stabiliteit van de boom waarborgen.

Vorbereiding plantplaats

Eigenlijk stelt een boom niet zo heel veel eisen aan zijn groeiplaats. De vele bomen die zich op natuurlijke wijze op de meest vreemde plaatsen weten te vestigen bewijzen dit. De plantplaats is in principe geschikt als deze doorwortelbaar is (niet te sterk verdicht), voldoende vochtbergend vermogen heeft en de boom voorziet van voldoende nutriënten voor zijn instandhouding en verdere ontwikkeling. Een paar kubieke meter goede grond is genoeg om een boom zijn eerste paar levensjaren op de nieuwe plantplek goed te laten groeien. Als de boom ouder – lees: groter – moet worden, ligt één en ander wat genuanceerder. Gemakkelijk gezegd komt dit neer op een kubieke meter per levensjaar voor groot uitgroeiende bomen: als een beuk 100 jaar oud moet kunnen worden, zorg je voor 100m³ ondergrondse groeiruimte.

Aanplant

Als we de aan te planten boom en de plantplaats zorgvuldig bij elkaar hebben gezocht, gaan we over tot het planten

foto: Frank Moens

DE JUISTE ZORG VOOR BOMEN

**VAN JAARSVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG**

Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK

Telefoon: (030) 601 18 80

Fax: (030) 601 23 66

www.boomtotaalzorg.nl

ADVOCATENKANTOOR

Oudegracht

mr W.A. Swildens

Juridische bescherming van bomen, planten en dieren.

- bezwaar- en beroepsprocedures kapvergunningen;
- bezwaar- en beroepsprocedures (ontheffingen) Flora- en Faunawet;
- bezwaar- en beroepsprocedures bouwvergunningen;
- juridische ondersteuning bij aanwijzing beschermingszones voor beschermde planten en dieren;
- burennrecht (ook mediation).

Ons kantoor neemt deel aan het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. Tegen betaling van een eigen bijdrage (afhankelijk van inkomen) wordt juridische bijstand verleend. Rechtshulp aan milieugroepen en particulieren tegen laag tarief.

Advocatenkantoor Oudegracht

Oudegracht 90 Alkmaar

Postbus 3092, 1801 GB Alkmaar

Tel: 072-5122213

Email: swildens@adv-oudegracht.nl

Website: www.advocatenkantooroudegracht.nl

TUIN- EN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

BOOMSPECIALISTEN
EN REALISATIE

Copijn is een toonaangevend bedrijf voor ontwerp, advies en realisatie van bijzondere groenprojecten.

De boomspecialisten bij Copijn zorgen voor een goede conditie van uw bomen.

WWW.COPIJN.NL

Luc Noordman weg bij de Bomenstichting

Na zestien jaar verliet onze bomen-schouw Luc Noordman de Bomenstichting. Luc heeft zich als boomverzorger en dendroloog in de afgelopen zestien jaar toegelegd op het schouwen van alle Monumentale Bomen en hij heeft het Bomenfonds beheerd. Dat laatste betrof niet alleen de verdeling van het geld, maar ook de controle op de uitvoer. Luc had daar een duidelijke standaard voor ontwikkeld, die gebaseerd was op de laatste inzichten in de boomverzorgingswereld. Prutswork werd afgestraft met een korting op de toezegging.

In het jaar voor zijn aanstelling was het Landelijk Register van Monumentale bomen gereed gekomen; dat omvatte toen 8000 objecten. In 1991 begon Luc met de schouw, het controleren van alle bomen. In de eerste plaats ging het om de aanwezigheid (staat de boom er nog) en als dat het geval was, werden de gegevens uit de inventarisatie nagelopen. De belangrijkste aandachtspunten waren naamgeving van de boom, hoogte en omvang. De boom kreeg direct een visuele inspectie op eventuele gebreken. Wanneer hij wat geconstateerd had dan kregen de eigenaren dit schriftelijk te horen en adviseerde hij over vervolgstappen. Ook als de boom kerngezond was, werd dit meegedeeld. Veel eigenaren van monumentale bomen, waaronder de gemeenten hebben kennisgemaakt met Luc en zijn deskundigheid.

Een van zijn liefhebberijen is het oogsten van allerlei eetbare producten uit de natuur. Wat voor een boom een

foto: San van der Molen

levensbedreigende schimmel en paddestoel is, wordt door hem geoogst. Zo is menig oesterzwam en zwavelzwam de afgelopen jaren aan het eind van de dag bij de maaltijd opgediend.

Vrijwel alle bomen zijn 'door zijn handen gegaan' en het is de verdienste van Luc dat daarmee de Bomenstichting een goed uniform bestand heeft verkregen. In 2005 was de eerste schouwronde voltooid en is begonnen met een tweede ronde. Luc kreeg daarin opnieuw een belangrijke rol. Eind vorig jaar behaalde hij zijn diploma Tree Technician en schaarde zich daarmee onder een select groepje boomverzorgers dat dit diploma wist te bemachtigen. Boomverzorgingsbedrijf Arbori Arnhem is inmiddels de nieuwe werkgever van Luc. Wij wensen hem daar veel succes toe.

Uitslag Puzzel Winternummer

De traditionele puzzel in het winternummer was volgens de inzenders dit jaar makkelijk. Misschien was dat de reden dat er slechts vijftien reacties met alleen goede oplossingen binnenkwamen. Het goede antwoord op de Da Vinci Code geënte omschrijving was: Bomennieuws.

De drie winnaars zijn: L. Thunnissen, Amsterdam; F. Peelen-Klapwijk, Amsterdam-Osdorp; P. v.d. Velde, Ermelo. Ze hebben elk een exemplaar van het boekje 'De man die bomen plantte' ontvangen.

De vele vruchten die mensen plukken van bomen zijn wel bekend. Maar er kan, culinair gezien, méér met bomen. Hieronder een voorjaars recept met boomingrediënten die buitengewoon zijn.

Koken met Bomen

Dennestroop

In de maand mei, als de dennen weer gaan groeien kunt u wat van die zachtgroene jonge dennekoppen plukken. Ze bevatten veel etherische oliën, die geur geven aan deze stroop. Let wel op dat u niet alles van één zijde van de boom weghaalt, tenslotte is dit zijn groeipotentie voor het komende seizoen. De 100 g - her en der - geplukte knoppen die dit recept vraagt, kunnen dennen wel missen.

100 g jonge dennekoppen
1 l water
500 g suiker

Kook een suikerstroopje van de suiker en het water. Giet de hete stroop over de knoppen. Laat dit mengsel 2 maanden in een glazen pot staan op een lichte plaats. Sluit de pot niet helemaal luchtdicht af. Verwarm na 2 maanden de potten, haal de knoppen eruit en sluit de potten weer. Gebruik het als geurig en zoet broodbeleg en om yoghurt etc. mee te zoeten.

(recept uit 'Verzamel vier seizoenen' door Saskia Goossens, uitg. Elmar 1980)

'Nieuwe boktorsoort kan reeks van loofbomen gaan bedreigen'

Oorspronkelijk komen Aziatische boktorren (*Anoplophora* sp.) voor in China en Korea, waar ze al geruime tijd een plaag vormen voor veel loofboomsoorten. Larven van deze soorten vreten grote gangen door het hout van de bomen. De bomen vertonen aanvankelijk sterfte in een deel van de kroon en gaan soms helemaal dood als gevolg van de aangerichte schade. De Plandenziektenkundige Dienst (PD) laat in een bericht weten dat de laatste jaren *Anoplophora chinensis* enkele malen in Nederland is aangetroffen en roept om alert te zijn op hun aanwezigheid. De boktorren waren in deze gevallen meegekomen met uit Azië geïmporteerde boompjes. Op de foto de soort *A. glabripennis*, die zeer sterk op *A. chinensis* lijkt.

Bestrijdingsmaatregelen

Als het deze boktorren eenmaal lukt om zich in Nederland te handhaven zal het zeer moeilijk, zo niet onmogelijk,

zijn om ze uit te roeien. De voornaamste reden hiervoor is de ontwikkeling van de larven diep binnenin de boom. Omdat ze zich zo diep in de boom nestelen zijn ze erg goed beschermd tegen insecticiden, maar ook tegen natuurlijke vijanden.

De bestrijdingsaanpak is in het algemeen gebaseerd op het kappen van aangetaste bomen en monitoring van de wijdere omgeving. Meestal vliegt een boktor niet ver en blijft dus redelijk in de buurt van de plek van zijn geboorte. Alleen bij hoge populatiedichtheden treedt er enige verspreiding op, meestal naar nabij gelegen bomen. Dit kunnen loofbomen zijn, zoals de esdoorn, wilg, populier, berk, paardenkastanje, en een behoorlijk aantal andere soorten.

Aangezien de kans op vestiging van de Aziatische boktorren in Nederland reëel is, wil de PD meer informatie verzamelen over introductie en verspreiding van deze soorten

Boktor gezien? Meldt het!

Indien u een Aziatische boktor gezien heeft, wilt u dit dan melden aan de PD? Bij de melding graag de vondst zo gedetailleerd mogelijk beschrijven of digitale foto's sturen. Ook is het erg belangrijk te noteren waar en wanneer de boktor is gezien.

De melding kan, graag met contactgegevens, worden gestuurd naar: pd.info@minlnv.nl. Op de website vindt u informatie over het vangen een tor en de wijze van versturen. Adres hoofdkantoor PD :Postbus 9102, 6700 HC Wageningen. Meer informatie is te vinden op de website van de PD: (www9.minlnv.nl/servlet/)

De Stelling

Periodieke boomcontroles (VTA) zijn zinloos, want de als veilig aangemerkte bomen waaien om.

Bij periodieke boomcontroles kunnen vitaliteitsproblemen en bovengrondse mechanische gebreken over het algemeen tijdig worden onderkend. Ook veel ondergrondse problemen kunnen door een ervaren boomdeskundige worden gesignaleerd. Hierdoor wordt een deel van de gevaarlijke bomen op tijd verwijderd, en is dit dus zinvol. Veel van de bomen die tijdens de recente storm zijn omgevallen waren het slachtoffer van (recente) grove wortelkap. Door bijvoorbeeld kabelleggers of een (boomtechnisch) onzorgvuldig begeleide herprofilering van de straat. Dat is al zeer snel funest voor de standvastheid en is niet bij een VTA te zien. Daartoe moet de gemeente zelf een sluitend toezichtstelsel met de benodigde financiële 'prikkel' instellen. Met de nieuwe Telecommunicatiewet van 1 februari 2007 is dit in het geval van kabelleggers nog gemakkelijker. Maar laat de melding van schade niet over aan de kabelexploitant, zoals hierin wordt gesuggereerd!

Veronica van Amerongen
(boomverzorger en boomtaxateur)

Er zijn voor mij zeker twee redenen om het absoluut niet eens te zijn met deze ongenueanceerde stelling. Allereerst zijn periodieke boomveiligheidscontroles bedoeld om risico's in te kunnen schatten en op basis daarvan er zo goed mogelijk voor te zorgen dat bomen onder normale omstandigheden geen schade veroorzaken. Zware storm is geen normale omstandigheid.

Ten tweede is mij opgevallen dat er in mijn directe omgeving (Arnhem Noord) een duidelijk onderscheid gemaakt moet worden tussen loofbomen en naaldbomen. De schade aan loofbomen doet zich voornamelijk bij bomen voor waar duidelijk waarneembare problemen aanwezig waren, zoals plakoksels, korsthoutskoolzwam, reuzenzwam e.d.. De schade aan naaldbomen doet zich vooral voor in windbanen waarbij door ruk- en valwinden ogenschijnlijk gezonde dennen en sparren omgewaaid zijn. Een vrij gebruikelijk fenomeen wat met een zekere regelmaat bij zware stormen in naaldbossen voorkomt, zeker als recentelijk dunningen zijn uitgevoerd. Met name het feit dat juist veel loofbomen die ik tijdens excursies rondom de thema's boomveiligheid en houtrot al enige tijd bezocht met de laatste storm zijn omgewaaid of zwaar beschadigd, maakt het voor mij alleen maar duidelijk dat risico's bij visuele boomveiligheidscontroles goed in beeld kunnen worden gebracht.

Gerrit-Jan van Prooijen
(Boomtechnisch adviseur)

Nieuwe financiers voor Bomenfonds gezocht!

In 1991 is het Bomenfonds in het leven geroepen om eigenaren van Monumentale Bomen tegemoet te komen in de onderhoudskosten. Het Ministerie van LNV, bedrijven en fondsen dragen jaarlijks bij. Met het geld uit het fonds hebben al honderden monumentale bomen een nieuwe toekomst gekregen.

De Bomenstichting vindt het belangrijk dat particuliere eigenaren financiële steun krijgen bij het onderhoud van hun monumentale boom in de tuin of op het erf. Het zijn beeldbepalende bomen waar veel mensen van genieten en die van grote betekenis zijn voor een gezonde leefomgeving.

Het instandhouden van monumentale bomen heeft een lage prioriteit bij de landelijke overheid. Zeker als we dit vergelijken met de bestedingen voor monumentale gebouwen. De Rijksoverheid besteedt hier tientallen miljoenen euro's aan. Dit staat in schril contrast met de bijdrage aan het onderhoud van monumentale bomen van €20.000,- in 2006. Om het Bomenfonds in stand te houden, zijn

we dus afhankelijk van bijdragen van bedrijven, fondsen en particulieren. In 2006 ontving het Bomenfonds bijdragen van:

- Ministerie van LNV
- Jo Bergackerfonds (Fonds op naam ondergebracht bij het Prins Bernhard Cultuurfonds)
- YoungWood Solutions
- Volvo Financial Services
- Virtual Printer.nl
- Bomencentrum Nederland BV

Hartelijk dank aan alle sponsors! Dankzij hun steun konden we dit jaar enkele tientallen objecten helpen en daarmee behouden voor de toekomst.

Helpt u ook mee aan het verbeteren van het onderhoud van monumentale bomen in Nederland? Of kunt u uw bedrijf hiervoor enthousiast maken? Voor €300,- kunt u een boom, waarvoor groot onderhoud noodzakelijk is, een nieuwe toekomst geven. Maak een gift over op giro 2108755 o.v.v. eenmalige gift Bomenfonds, of neem contact met ons op als u het Bomenfonds structureel wilt ondersteunen.

Opnieuw hoogste bomen ontdekt

Het record van de hoogste boom ter wereld is recent al 3 keer gebroken: Chris Atkins en Michael Taylor hebben in Californië de hoogste Sequoia's gemeten met behulp van laser apparatuur. Was de Stratosphere Giant met 112.8 meter in het jaar 2000 de hoogste boom, dit jaar zijn er 3 hogere bomen gemeten, te weten 113.1, 114.1 en 115.2 meter.

Een vergelijking met de Nederlandse situatie. De hoogste bomen in Nederland zijn Douglas-sparren en staan in Kroondomein Het Loo te Apeldoorn (foto). De bomen zijn geplant in 1870. De hoogste boom is 48 meter, gemeten in 2006 door Jeroen Philippona, contactpersoon van de Bomenstichting en bomenkenner, met een Suunto Clinometer.

Bron: Nieuwsbrief van donateur en bomendeskundige Leo Goudswaard, november 2006.

Zie www.bomenkennis.nl

Toekomstbomen

In Bomennieuws heeft u de laatste tijd het nodige kunnen lezen over de nieuwe ideeën voor kapvergunningen. Steeds meer gemeenten gaan over op een kapverordening die enkel bomen beschermt die op een lijst met waardevolle bomen staan vermeld. Dit in tegenstelling tot de huidige praktijk waarbij er meestal een algemeen kapverbod van kracht is. Nu hoeft deze nieuwe aanpak in principe niet altijd slecht te zijn. Als een gemeente een goede inventarisatie maakt van zowel bijzondere individuele bomen als van bomen in belangrijke groenstructuren en gebieden, dan hoeft dit nog niet verkeerd uit te pakken. Maar wat zien we gebeuren? Voorafgaande aan de inventarisatie wordt al van te voren bepaald dat het vooral een beperkt lijstje moet worden. Dat is raar, want het moet immers gaan om de relevante bomen, ongeacht hun aantal. En wat staat er dan op dit lijstje? Bomen die op dit moment opvallen door hun

imposante uiterlijk. Daar kunnen wij van genieten en misschien onze kinderen ook nog wel. Maar hoe zit het met de generaties daarna? Kunnen zij nog genieten van monumentale bomen?

De druk op de openbare ruimte is groot. Op veel plaatsen worden bomen gemiddeld niet ouder dan twintig jaar. Weinig bomen in de stedelijke omgeving krijgen nog de kans om oud te worden. En met de uitgekilde kapregels al helemaal niet meer. Het is van belang om in het gemeentelijke bomenbeleid tientallen jaren vooruit te denken. Het duurt nu eenmaal 60 tot 100 jaar voordat er weer zo'n indrukwekkende oude reus staat. Bij voorkeur alle gemeenten, maar zeker die gemeenten die mogelijk gaan overstappen naar een beperkte kapvergunning, moeten aan de slag met toekomstbomen. Want ook voor dit beperkte kapverbod zijn allerlei varianten te bedenken.

Gemeenten moeten weten welke bomen extra bescherming nodig hebben om ze uit te kunnen laten groeien tot monumentale bomen voor toekomstige generaties.

Tenslotte nog een geruststellende gedachte voor een ieder die met deze materie worstelt. In april komt de Bomenstichting met een nieuw Model Bomenverordening met daarin een handleiding voor het opzetten van een goede regelgeving. Ook wordt daarin een afweging gemaakt van de voor- en nadelen van een algemeen versus een beperkt kapverbod. De toekomstbomen krijgen zeker een plek in dit nieuwe model.

Helène van der Poel,
directeur

foto: Anne Alders

colofon

32e jaargang, nummer 1, lente 2007
ISSN 0166-784 X
Verschijnt 4 x per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie: Florentine van Eeghen, Douwe van der Heij, Maartje Nelemans, Erik Platje, Aart de Veer, Roelie de Weerd

Eindredactie: Marjan van Elsland

Vaste medewerkers: Roelof Jan Koops, San van der Molen (kort nieuws)

Hoofdreductie, vormgeving en advertenties:

Frank Moens (fmoens@bomenstichting.nl)

Basisvormgeving: Westbroek en Ter Haar

Redactieadres: Bomenstichting,

Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht

Tel: (030) 230 35 10 (van 9.00-13.00 uur),

Fax: (030) 231 03 31

www.bomenstichting.nl

Postbank: 2108755

Druk: Van den Berg's Drukwerken - Maarn

Gedrukt op Reviva Print 100 grams.

Overname van artikelen en berichten na overleg met de redactie.

De Bomenstichting zet zich sinds 1970 in voor het behoud van bomen in de stad en op het platteland.

Donateur wordt u voor minimaal € 20,- p.j.

Beschermvrouwe:

Hare Majesteit de Koningin

24 maart

Monumentale bomen in de praktijk

Cursusdag voor contactpersonen van de Bomenstichting.

Programma staat in het teken van het schouwen en het beschermen van de meest bijzondere bomen in ons land. Interesse om contactpersoon te worden en deze dag bij te wonen? Vraag naar voorwaarden bij Susan Boonman: info@bomenstichting.nl of telefonisch van ma t/m do 030-2303510 (9-13 uur).

Plaats: Zeist

24 april en 9 mei

Workshop:

'Nieuwe bomenverordening; minder regels, goede bescherming'

De plaatselijke kapregels gaan veranderen. Hoe moet de gemeente zich daar op voorbereiden?

Zie blz. 2 in dit nummer voor nadere informatie over inhoud en deelname.

12 mei

Donateursdag Vondelpark

Het beroemde Amsterdamse Vondelpark heeft een forse renovatie achter de rug. Hartje lente toont het park zich op zijn mooist. Tijdens deze donateursbijeenkomst zullen medewerkers van stadsdeel Oud Zuid, waar het Vondelpark in valt, uitleg geven over wat er bij zo'n groot-schalige renovatie komt kijken. Voor informatie en aanmelding zie de bijlage in dit Bomennieuws.

Rijp & Groen

Storm

Op 18 januari loeide een storm voorbij, die ons nog lang zal heugen. De combinatie van kletsnatte grond, afwijkende windrichting en harde vlaggen zorgde ervoor dat veel bomen omwaaiden. Maar ook braken hele bomen af of uit elkaar. Er gebeurden een paar akelige ongelukken, zoals bij

foto: Frank Moens

Ede. De omgewaaide bomen langs de betreffende N224 worden jaarlijks gecontroleerd, dus waren ze in 2006 nog voldoende veilig bevonden. Dit zegt in mijn ogen niets over de kwaliteit van de controles, maar wel over de onmogelijkheid om alles op technische gronden te voorspellen. Soms blijven 'afgekeurde' bomen in zo'n storm gewoon staan en waaien de goedgekeurde buren om (zie stelling, blz. 21). Van één boom weet ik, dat hij uit voorzorg is geveld: de oude Robinia aan het Willemsplantsoen in Utrecht, vlakbij de Bomenstichting. Frank van de Brink (gemeente Utrecht) vertelde, dat hij jaren is gespaard op verzoek van bewoners. Maar hij was hol, scheefgezakt en uitgeput. Op de foto zie je dat het omzagen een goede beslissing was. Ik sluit dit stukje graag af met een citaat uit de serie 'boom voor boom' van Koos van Zomeren (26-01-2007, NRC). 'Toen had mijn ontzag voor de storm (...) al plaatsgemaakt voor ontzag voor de bomen die hem hadden doorstaan. Verreweg de meeste. Kennelijk bou-

wen ze zichzelf met een ruime veiligheidsmarge.' Mooi gezegd!

De kastanje van Anne Frank

Er is zelden zo veel over een boom gediscussieerd als de afgelopen maanden over de stervende boom achter het Anne Frankhuis (boom achter het blauw gekleurde huis). Zij schreef in haar beroemde dagboek enkele keren over de paardenkastanje, dus is hij een cultuurmonument geworden voor bezoekers van het Achterhuis. Nu is hij stervende als gevolg van (secundaire) schimmelaantastingen én de gevreesde kastanjeziekte. Boomdeskundigen en andere geïnteresseerden vallen over elkaar bij het aandragen van oplossingen, variërend van 'omzagen' tot 'redden'. Omzagen zou voor iedere andere boom in deze toestand logisch zijn, maar niet voor dit monument; daar zijn veel mensen het over eens. Redden (in leven houden) is ook geen reële optie, tenzij je in wonderen gelooft.

Een prima tussenoplossing is: gewoon maar laten staan en afwachten wat er gebeurt. Dat zouden ze in Engeland zeker doen, schreef boomverzorger Just Bleekemolen bijvoorbeeld. De verduurzaamde resten van de iep bij 'Kraantje Lek' laten zien dat we het in Nederland zelfs ook eerder hebben gedaan. Het vraagt wel veiligheidsmaatregelen, want er mogen geen ongelukken gebeuren als takken afbre-

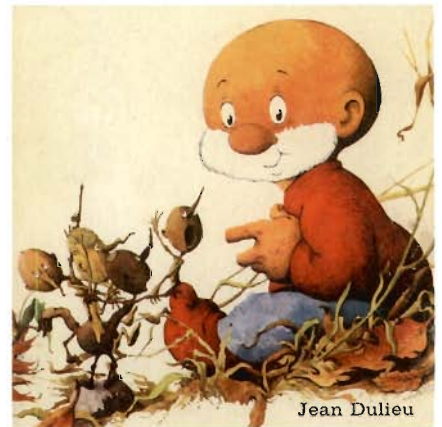

bron: officiële website Anne Frank Huis

ken of zelfs de hele boom omvalt. In heel Nederland staan enthousiaste boomverzorgers te trappelen om deze maatregelen uit te voeren, zo blijkt uit diverse websites. Sommigen beschouwen het als een eer en willen het gratis doen. Niet te lang meer over nadenken dus: laat de emotie winnen!

Paulus en de eikelmannetjes

Toen de bedenker van Paulus de boskabouter, Jean Dulieu, afgelopen december overleed heb ik het prachtige boek 'Paulus en de eikelmannetjes' weer eens uit de kast

Jean Dulieu

gehaald. Al lezend hoorde ik weer de stem van de krijsende heks Eucalypta, de zware bas van Oehoebroeroe de uil en het hoge stemmetje van de naïeve kabouter zelf, allemaal creaties van Dulieu, waar ik in mijn jeugd ademloos naar luisterde. Paulus woont in een boom, drinkt eikeltjeskoffie en kent alle dieren in het grote bos. Een heerlijk leven, als je Eucalypta even niet meerekent, maar zij zorgt wel voor de avonturen. Het boek staat vol sprookjesachtige tekeningen, die de veelzijdige Dulieu natuurlijk zelf maakte (zie illustratie). Het is geschikt voor alle leeftijden, want terwijl de kleintjes genieten van het avontuur zie je als oudere de satire op onze samenleving. Een aanrader, opnieuw of alsnog!

Marjan van Elsland

pareltje op de kroon?

van de boom. Hier kan niet zoveel mis gaan, mits we de boom tijdens het vervoer van de kwekerij naar de plantplaats niet beschadigen en niet laten uitdrogen. Een niet al te ruwe behandeling, aanplant op de juiste diepte en ondersteuning met behulp van boompalen tijdens de eerste jaren na aanplant moet de boom goede kansen geven.

Waterbehoefte

Op de nieuwe plantplaats gaan de wortels en takken uitgroeien. Voor die ontwikkeling is water nodig, dat de boom via zijn wortels uit de grond moet opnemen. Een boom zal goed kunnen groeien als er geen watertekorten optreden. Als er geen water kan worden opgenomen ligt de groei stil. De wortels kunnen op zich veel water opnemen, maar de totale doorwortelde ruimte is in hoge mate doorslaggevend voor de hoeveelheid water die beschikbaar is en daadwerkelijk opgenomen kan worden. De pas aangeplante boom kan alleen beschikken over de watervoorraad, die zich in de compacte wortelkluit bevindt. In liters uitgedrukt stelt deze voorraad niet zoveel voor. Extra water komt beschikbaar door neerslag, capillaire aanzuiging uit de grond die de kluit omringt, en via eventuele toestroming uit de omgeving.

Watertekort

Na de aanplant zijn de jonge bomen nog enkele jaren bijzonder kwetsbaar, vooral voor droogte. Zeker gedurende het eerste jaar na aanplant is het wortelpakket nog beperkt van omvang. In droge perioden met veel wind is de verdamping hoog. De watervoorraad binnen het bereik van het wortelstelsel kan dan binnen korte tijd verbruikt worden. Bij te weinig water verwelkt het blad of valt vroegtijdig af: de boom probeert de verdamping van vocht te verminderen. Bij langdurig watertekort drogen als eerste de niet verhoutte delen van de boom uit. Dit zijn de jongste wortels en twijgen. Bij aanhoudende droogte sterft de gehele boom af.

Waterovervloed

Dezelfde stresssignalen van de boom kunnen ook voorkomen als er sprake is van een overmaat aan water in de wortelkluit. Omdat in een met water verzadigde wortelkluit de jonge wortels verstikken en afsterven, komt de opname van vocht stil te liggen. Terwijl er voldoende vocht onder maaiveldniveau is, ontstaat in de kroon een tekort aan water.

Nazorg

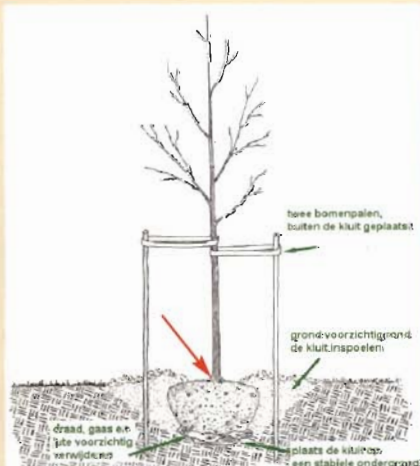
Uit het voorgaande blijkt duidelijk dat het waarborgen van de watervoorzie-

ning van doorslaggevend belang is voor het slagen van de aanplant. Het grootste gevaar voor een pas aangeplante boom op zijn nieuwe standplaats is een tekort aan water. Watergiften vormen daarom het belangrijkste onderdeel van de nazorg. Watergeven zonder het vochtgehalte van de grond te controleren brengt echter risico's met zich mee. Daarom loop ik in die straat met die vochtmeter rond.

Aandachtspunten bij het watergeven:

- alleen gedurende het groeiseizoen;
- afgestemd op de behoefte van boom- en grondsoort;
- bij voorkeur met zo lang mogelijke tussenpozen (minstens 1 week), zonder de grond uit te laten drogen;
- grofweg: een kruiwagen water per week (80-100 liter), eventueel binnen een dijkje (zie hieronder);
- bodem in een keer verzadigen.

Indien in de kroon duidelijk stresssignalen zichtbaar zijn, wordt als noodmaatregel nogal eens het twijghout ingekort of uitgedund. Dit gebeurt om de verdamping via het aanwezige blad te beperken. In dit licht bezien is het minstens zo effectief een deel van het bladerdek van de twijgen af te ritsen. Dit is ook een arbeidsintensieve ingreep, maar hierbij ontstaan geen snoeiwonden.

Plant de boom op dezelfde diepte als op de kwekerij. Houdt daarvoor de bovenkant van de kluit aan of de wortelhals (rode pijl): de plaats waar wortels overgaan in stam.

Water als voorwaarde voor leven

De vochtbehoefte van een boom houdt verband met de rol die water speelt in zijn levensprocessen. De wortels nemen nutriënten op; in het bladerdek vindt de fotosynthese plaats en worden suikers gevormd. Voor het transport van die voor de stofwisseling benodigde producten fungeert water als drager. Daarin opgelost worden ze door de boom verplaatst. Ca. 95% van het water dat door wortels wordt opgenomen verdampt via het bladerdek. De overige 5% is nodig voor de groei van de boom.

foto: Brand Boomverzorging

Bastknobbels op straatbomen

wat moeten we daar van denken?

André van Lammeren & Fons van Kuik

In Alphen aan den Rijn is recent opgemerkt dat nogal wat straatbomen, o.a. essen (*Fraxinus excelsior* L.) en valse Christusdoorn (*Gleditsia triacanthos* L.) eigenaardige knobbels op de stam vertonen. Bij de es ontstaan ze verspreid over de stam, soms in groepjes. Ze komen voor bij verschillende cultivars zoals 'Westhofs Glorie' en 'Atlas', vanaf het maai-veld tot aan de eerste vertakkingen. Omdat de knobbels zich betrekke-lijk snel, binnen één of twee jaar, tot centimeters grote uitwassen kun-nen ontwikkelen en omdat niet bekend is in welke mate deze knobbels de normale groei van de bomen verstoren, is een onderzoek opgezet om de ontwikkeling en de aard van de knobbels te achterhalen.

Onderzoek knobbels

In de figuren 1 en 2 is te zien hoe de knobbels op de stam van de es er uit zien. In fig. 2 is ook te zien dat enige knobbels van de bast weggenomen zijn om te onderzoeken wat een knob-bel eigenlijk is. Door knobbels van ver-schillende groottes te onderzoeken is te achterhalen welke ontwikkeling ze door maken. Dat onderzoek is op Wageningen Universiteit uitgevoerd en in dit artikel zijn enkele van de resulta-ten opgenomen. Door de knobbels in dunne plakjes te snijden en die met een lichtmicroscop te bekijken is vast te stellen hoe de knobbels zijn opge-bouwd en hoe ze zich ontwikkelen (fig. 3 en 4).

Wat het meest opvalt, is dat de knob-bels een heel georganiseerde structuur vertonen. Ze bestaan uit een kern van houtweefsel met daaromheen een laag bastweefsel.

Inwendige van een knobbel

De groei van een knobbel gebeurt eigenlijk op dezelfde wijze als wan-neer een normale tak met een houtci-linder gevormd wordt.

Vaatweefselvormend cambium zet houtcellen naar binnen toe af en naar buiten toe ontstaan bastcellen. Het verschil is dat nu geen cilinder maar een bol ontstaat. Hoewel in de knob-bel precies dezelfde celsoorten voor-

fig. 1

fig. 2

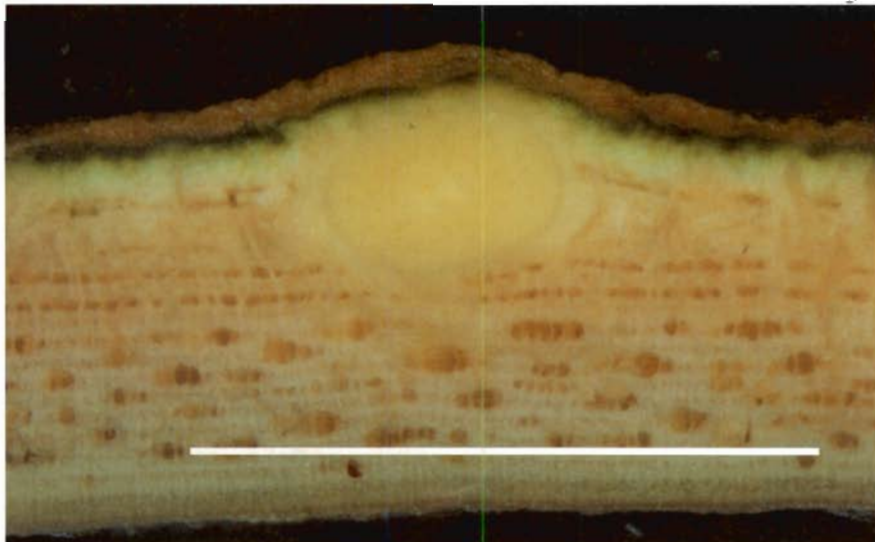

fig. 3

komen als in het normale houtweefsel, zijn ze nutteloos voor het transport van water en mineralen omdat ze in 'bolschillen' worden afgezet in de kogelronde knobbel in plaats van in verticale richting zoals dat normaal is in de stam.

In fig. 3 en 4 is te zien hoe de knobbel zich ontwikkelt van een bescheiden bolletje dat de stamoppervlakte nauwelijks laat opzwellen tot een kogelvormige uitwas waardoor op de stam een duidelijke knobbel is te zien. Opvallend is dat in het houtgedeelte dezelfde groeiringen te zien zijn alsnormaal in het hout van de stam (fig. 4).

Waar ontstaan de knobbels precies?

Het blijkt dat de knobbelvorming niet ver onder de buitenste cellagen van een essenstam begint. Door na te gaan welke celtypen in het oudste deel en dus het centrum van een knobbel zitten, was het mogelijk de precieze ontstaansplaats te achterhalen. Het bleek dat in een aantal gevallen het centrum van de knobbel bestond uit een groepje platgedrukte en verbruinde cellen van de bast. Dit was met zekerheid vast te stellen omdat bastvezels ingesloten waren zoals in figuur 5 met een pijl is aangegeven. De bast is dus de plaats van oorsprong en de term bastknobbel is daarom ook een juiste term hoewel de knobbel zelf een houten kern heeft. Niet alleen de es vertoont bastknobbels, ook de valse Christusdoorn vormt dergelijke uitwassen (fig. 6 en 7) en ook hier is met microscopisch onderzoek aangetoond dat het kogelronde knobbels zijn met een houten kern waarin een gelaagde structuur is te herkennen (Fig. 6).

Waardoor worden de knobbels veroorzaakt?

Nu we hebben kunnen vaststellen waar de knobbels ontstaan en hoe ze zijn opgebouwd doet zich vervolgens de vraag voor waardoor ze worden veroorzaakt. Op die vraag is nog geen antwoord te geven; daarop zal vervolgonderzoek zich moeten concentreren.

Dr. André (A.M.) van Lammeren, leerstoelgroep Plantencelbiologie, Wageningen Universiteit
Ir. Fons (A.J.) van Kuik, Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO-Lisse).

Alle foto's op deze pagina's zijn gemaakt door André van Lammeren.

Help mee met het onderzoek!

Het onderzoek naar bastknobbels op straatbomen is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Alphen aan den Rijn. Op 5 december 2006 is het gepresenteerd tijdens een workshop, georganiseerd door de gemeente.

Deze bijeenkomst werd door een 50-tal boombeheerders en boomverzorgers van diverse gemeenten bezocht. Er is een oproep gedaan om zicht te krijgen op de verspreiding van het verschijnsel bastknobbels bij straatbomen in Nederland. Wij nodigen daarom groenbeheerders uit om na te gaan of vergelijkbare knobbels in door hen beheerde opstanden voorkomen. Als dat het geval is, stellen wij het zeer op prijs als u contact opneemt met de heer Niek van 't Wout van de gemeente Alphen a/d Rijn via e-mail: nvanhetwout@alphenaandenrijn.nl.

De gemeente kan u de werkbeschrijving toesturen, waarmee binnen een relatieve korte tijdbestek een goede indruk wordt verkregen van de mate van voorkomen van bastknobbels in straatbomen. Door deze inventarisatie hopen wij goed inzicht te krijgen in het voorkomen van de knobbels in Nederland.

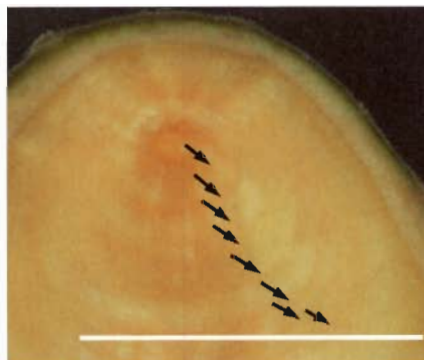

fig. 4

Fig. 1. Bastknobbels in verschillend stadium van ontwikkeling op de stam van de es (*Fraxinus excelsior* 'Atlas'). Let op de verschillen in grootte.

Fig. 2. Overzicht van de stam van een es (*F. excelsior* 'Atlas') met bastknobbels nadat enkele monsters zijn genomen (bij rode pijl).

Fig. 3. Bastknobbel op doorsnede in een vroeg stadium van ontwikkeling op de stam van de es (*F. excelsior* 'Atlas'). Streepje is 1 cm.

Fig. 4. Bastknobbel in verder gevorderd ontwikkelingsstadium in de es (*F. ex. 'Westhofs Glorie'*) met een houten kern waarin de groeiringen met pijltjes zijn aangegeven. Streepje is 1 cm.

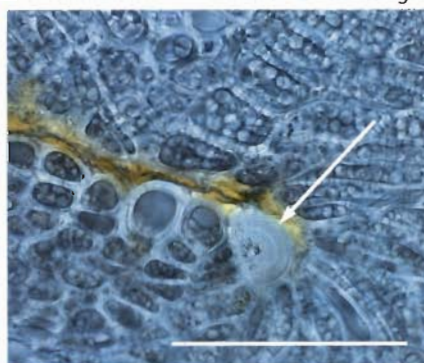

fig. 5

Fig. 5. Microfoto van het centrum van een bastknobbel op de es (*F. ex. 'Westhofs Glorie'*). In het centrum van de foto is een groepje verbruinde en verdrukte, afgestorven cellen te zien waaromheen de bastknobbel is gaan groeien. De pijl wijst naar een ingesloten bastvezel. Streepje is 0,1 mm.

Fig. 6. Microfoto van de houten kern van een bastknobbel van de valse Christusdoorn (*Gleditsia triacanthos* 'Inermis'), waarin de normale celsoorten in groeiringen zijn afgezet. Streepje is 0,1 mm.

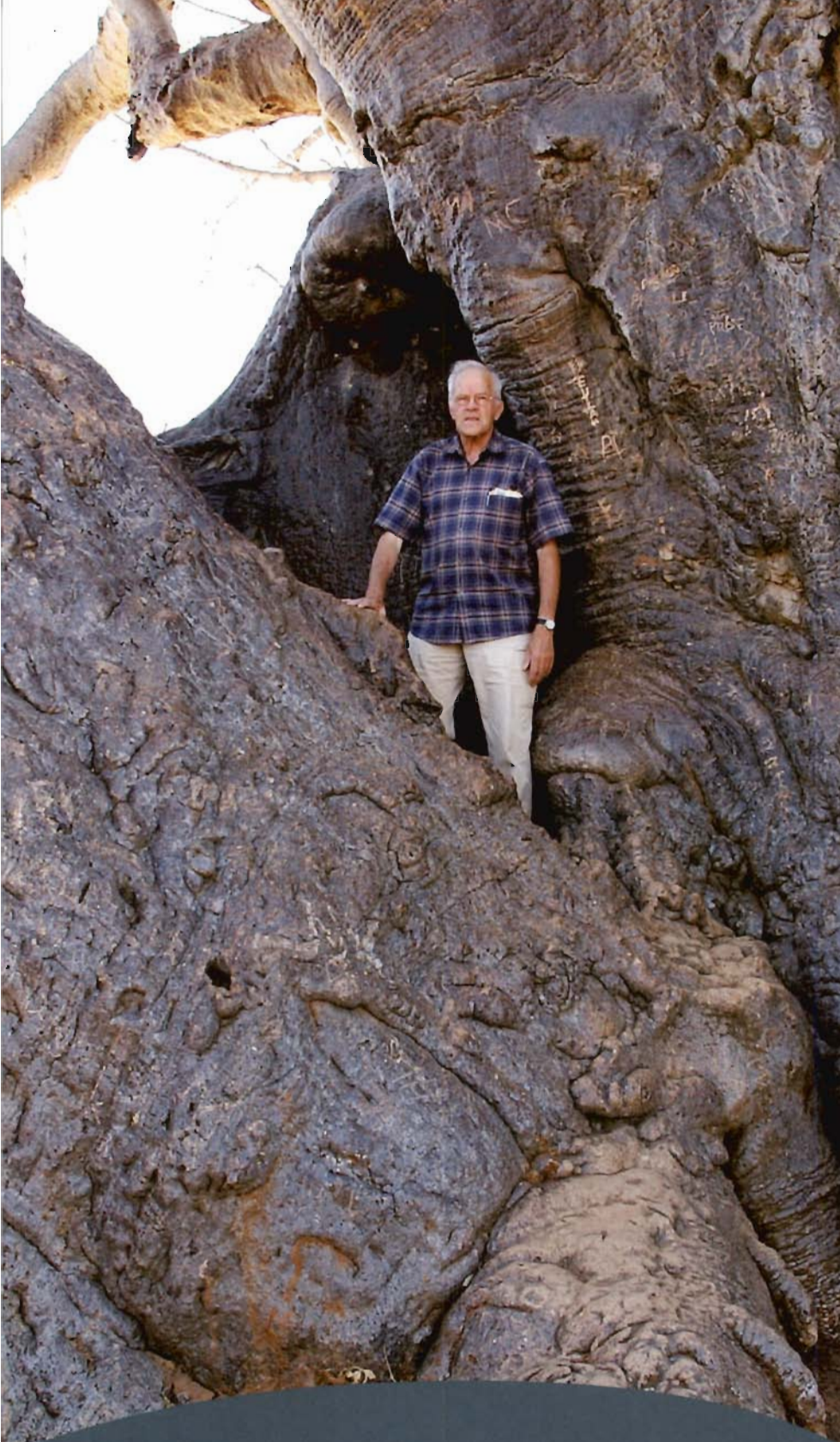
Fig. 7. Onderliggend weefsel na het wegnemen van een bastknobbel van de stam van de valse Christusdoorn (*Gleditsia triacanthos* 'Inermis').

fig. 6

fig. 7

Florentine van Eeghen

Een kromme, oude appelboom is het laatste restant van vroeger, toen de tuin een boomgaard was. Gerrit de Graaff kijkt ernaar. Hij praat niet graag over zichzelf en tijdens het gesprek zullen zijn ogen vaak wegdwalen naar buiten, vooral naar de vaantjesboom, *Davidia involucrata*. Op deze winterdag hangen de kale takken vol met ronde vruchten aan rode steeltjes. Gerrit is er trots op: "Ik ben blij dat ik twintig jaar geleden een vaantjesboom heb gezet. Ik werd vijftig en mijn familie zei: wat kunnen we je cadeau geven, een mooi overhemd of zo? Ik

"De mens

zei: "Geef mij maar een vaantjesboom. Dat kostte twee keer zoveel..."

Gerrit de Graaff werd geboren in het buurhuis, en bouwde hier zijn eigen woning omdat hij de grond goedkoop van zijn vader kon overnemen. "Mijn ouders kwamen beiden uit de stad, wat natuur betreft heb ik niets van ze opgestoken. Die liefde is van mezelf. Ik had graag voor een natuurinstantie gewerkt, zoals het Gelders Landschap, maar dat betaalde te slecht. We hebben vijf kinderen, er moest brood op de plank."

Publicaties

Gerrit bleef zijn leven lang gefascineerd door de natuur. Spelenderwijs bracht hij zichzelf veel kennis bij en ging schrijven. Al veertig jaar lang houdt hij iedere dag zijn dagboek bij. "Na de strenge winter van 1963 ben ik alles gaan opschrijven. Dat is de kracht, want in mijn dagboeken kan ik alles terugvinden, zelfs wat voor weer het is geweest. Vervelende bijkomstigheid is dat ik niets kan onthouden, want ik schrijf het op en het is weg." In 1964 schreef Gerrit zijn eerste stuk in de Barneveldse Krant, naar zijn zeggen het enige zelfstandige dagblad van Nederland. 'De natuur in met Gerrit de Graaff' werd een vaste bladzijde met tekst en foto's van zijn eigen hand.

Bomendeskundige, natuurkenner, reiziger, fotograaf en publicist: op Gerrit de Graaff (1933) zijn al deze benamingen van toepassing. In het rijtje ontbreekt zijn werkelijke beroep, chef van een drukkerij, dat hem in staat stelde de vorm en inhoud van zijn eigen publicaties te perfectioneren. Samen met zijn vrouw Tiny reisde hij de wereld af, meestal met bepaalde bomen als doel, en bouwde een collectie spectaculaire natuurfoto's op. Tijdens de vele lezingen worden ze gedeeld met een enthousiast publiek. Het gesprek met redactielid Florentine van Eeghen vindt plaats in zijn woonplaats Barneveld, aan de eikenhouten gezinstafel met uitzicht op de bomen van de achtertuin.

"Ik was dus bezig met die artikelen in de krant en een van de lezers vroeg mij over bomen te schrijven. Twee jaar lang heb ik toen een serie geschreven: Geheimen van Bomen. Mensen gingen mij bellen over bijzondere bomen, de hele Gelderse vallei hebben we op die manier uitgekamd." De stukken zijn later gebundeld in het gelijknamige boek. Van de Bomenstichting heeft Gerrit er in 1982 de bomenpersprijs voor gekregen. Waarom, wat is het bijzondere van dat boek? "In al mijn schrijfwerk spelen mensen een rol", zegt hij. "De mensen kennen de historie van de bomen. Een man wist mij te vertellen dat een gigantisch dikke wilg zijn leven als heiningpaaltje was begonnen. Een meisje dat in 1938 op boomplantdag werd gefotografeerd heb ik opgespoord en vijftig jaar later naast de bewuste boom gefotografeerd. Praktisch iedereen die in dat boek staat is nu dood. Maar hun verhalen zijn opgeschreven." In opdracht van de Bomenstichting schreef en fotografeerde hij het

blijft centraal"

In gesprek met Gerrit de Graaff

boek Monumentale Bomen in Nederland. Het werd een prachtig boek dat menigeen de ogen opende voor onze schat aan oude bomen. Gerrit heeft er kanttekeningen bij, vooral vanwege het ontbreken van jaartallen en ook dat er geen mensen op de foto's mochten staan: "Mensen horen nu eenmaal bij bomen".

Bomenreizen

In 1986 ging het echtpaar voor het eerst op bomenreis met een specifiek doel: naar Californië om de Sequoia's te zien. Deze enorme mammoetbomen ontmoette hij voor het eerst op Landgoed Schovenhorst en hij schreef daar een stukje over. "Ik voelde mij heel onzeker want wat je in de vroegere bomenboeken las, daar klopte meestal geen hout van". Hij besloot de bomen zelf op te gaan zoeken. "De

standplaats van deze buitenlandse bomen leverde veel zoekwerk op. Sinds Google is dat eenvoudiger geworden." De redwoods maakten enorme indruk. "Alsof je voor het eerst vanuit het vlakke Nederland naar de Alpen gaat met z'n rotsen en gletsjers", zegt Gerrit. "We kunnen er niet mee ophouden: we zijn sindsdien negen keer naar het Sequoia National Park geweest."

Meer reizen volgden, eerst nog binnen Europa, de kinderen waren toen nog thuis. Ze bezochten een eeuwenoude plaat aan op het eiland Kos, een oeroude kastanje vlakbij de Etna op Sicilië. Later gingen ze drie keer naar Australië, de Fiji Eilanden en Afrika. Azië hebben ze vermeden: "Je moet wel zelf kunnen rijden..." Soms waren de reizen wel heel avontuurlijk. Met een jeep reden ze op de helling van een vulkaan op het Big Island van Hawaï, op zoek naar een monument op de plek waar David Douglas (*red.*: van de Douglas sparren) is verongelukt. Ook de tocht naar de 1500 jaar oude *Welwitschia* (zie foto) in Namibië was moeilijk, een lange, gloeiend warme tocht door de woestijn. Gerrit: "Tiny zou nooit zeggen dat ze het eng vond. We hebben altijd veel water en eten bij ons en zijn goed voorbereid." Gerrit laat spectaculaire foto's zien. De grootste Ficus ter wereld – die één hectare overdekt – op Hawaï. De 3000-jarige Baobab (foto linkerbladzijde), de dikste boom van Afrika met een stamomtrek van drieënveertig meter, ten westen van het noordelijke Krugerpark. Foto's van de dikste boom ter wereld, een moerascypres in Mexico, tonen de detaillering van de voet waar hier een leeuwenkop te herkennen is, daar een olifant. Het figuurtje van Tiny lijkt er nietig bij. Gerrit laat haar altijd poseren op zijn foto's, kijkend naar de boom. Dit toont de menselijke schaal. Gerrit heeft duizenden en duizenden dia's in zijn archief, niet alleen van bomen maar ook van vogels, parken, boerderijen en buitenplaatsen. "Tiny en ik reizen heel Nederland door om lezingen te geven. Op het ogenblik heb ik vijftien presentaties die ik zo uit de kast kan halen. De onderwerpen variëren: met het oog op 2007 heb ik een dialezing over Linnaeus samengesteld."

Bomenstichting

In de ogen van Gerrit de Graaff heeft de Bomenstichting zich een belangrijke rol verworven. "Ik merk zo vaak dat er problemen zijn met bomen, ze zijn ziek of ze staan in de weg. Dat er een instantie is die daar aandacht aan besteedt is zeer waardevol. Het is langzamerhand tot alle gemeentes doorgedrongen dat de Bomenstichting er is." Gerrit signaleert wel dat het bestand van de monumentale bomen snel veroudert: "Dat moet steeds weer worden nagelopen". En, met een glimmertje van verwachting in de ogen, voegt hij eraan toe: "Het is de hoogste tijd dat er een nieuwe uitgave komt van het boek Monumentale Bomen. Daar moeten dan wel mensen bij betrokken worden. Vaak zijn het oude mensen die bij oude bomen wonen en zij kunnen er mooi over vertellen. Want iedere boom heeft zijn eigen verhaal".

foto linkerpagina: Gerrit de Graaff in de holle stam van de oudste en dikste Baobab van Afrika tijdens zijn reis in september 2006.

foto links: De ongeveer 1500 jaar oude *Welwitschia mirabilis*, deels houtige plant van ca. 1 meter hoog, in de woestijn van Namibië, 65 kilometer ten oosten van Swakopmund.

Mensen en bomen

... terugblik op 2006

foto: San van der Molen

Het afgelopen Bomenstichtingjaar bestond vooral uit het voortzetten van de in 2005 ingeslagen koers: de relatie tussen mens en boom centraal te stellen! In de terugblik

daarom hiervoor speciale aandacht. Op deze twee bladzijden krijgt u van de hak op de tak een impressie van de werkzaamheden van de Bomenstichting.

San van der Molen

Onder een kastanje luisteren naar de voordrachten van kastanjedichten.

Het legertje contactpersonen en boombeschermers dat namens de Bomenstichting in het land allerlei activiteiten ontplooit, groeide het afgelopen jaar aanzienlijk. Er was ook rumoer uit een onverwachte hoek. Kariën van Gennip, staatssecretaris van Economische Zaken in het vorig kabinet, had de taak gekregen

de veelheid aan regelgeving, die organisaties en bedrijven in een ijzeren greep houdt, drastisch te verminderen. Ze vond als invulling hiervan dat onder meer de kapverordening wel kon worden afgeschaft. Het min of meer vogelvrij verklaren van bomen was tegen het zere been van de Bomenstichting. Daarom werd via de website een lobby tegen het plan gestart en onderhielden we enkele maanden intensief contact met betrokken partijen. Aan het eind van jaar leek

het tij vooralsnog gekeerd. Toen kon er gedacht worden over de wijze van uitdragen van onze visie op de kapverordening. Deze stond in feite pas voor 2008 gepland, maar zal nu versneld in de loop van 2007 gereed komen.

In de regio en landelijk

Het project 'Mensen voor bomen', het uitbreiden van het netwerk van mensen die lokaal opkomen voor de belangen van bomen, kreeg steeds verder gestalte. De groep groeide tot meer dan honderdvijftig personen. Ter ondersteuning van de activiteiten kwam een speciaal forum op internet beschikbaar (het contactpersonenforum), waarop men met elkaar van gedachten kan wisselen en bijvoorbeeld modellen voor brieven kan downloaden. Om de lokale vrijwilligers makkelijker met elkaar in contact te brengen en ook elkaar te stimuleren werd een regiostructuur in het leven geroepen. Onder leiding van een regiocoördinator vinden regionale bijeenkomsten plaats. In die hoedanigheid beet Jeroen Philippona met contactpersonen in de regio Noord-Gelderland de spits af. Met twee landelijke cursusdagen werden de vrijwilligers door medewerkers van de Bomenstichting bijgepraat en kreeg men informatie over actuele onderwerpen. Tijdens de voorjaarsbijeenkomst stond de kastanjabloedingsziekte

foto: San van der Molen

Bomenstichting medewerker Edwin Koot geeft zijn mening over de kapvergunningplannen van voormalig Staatssecretaris van Gennip voor de tv-camera.

foto: Susan Boonman

Boomverzorgingsdeskundige Huib Sneepe geeft contactpersonen uitleg over de groeiomstandigheden van de monumentale platanen bij de Nelson Mandelabrug in Arnhem.

centraal. Het thema in het najaar omvatte de mogelijkheden voor het beschermen van (monumentale) bomen. Het juridisch instrumentarium is zeer uitgebreid en biedt tal van mogelijkheden. Maar daarnaast is het minstens zo belangrijk aandacht te vestigen op de aanwezigheid van bomen en hun historie.

In december verschenen onze standpunten en ideeën daarover in gedrukte vorm, getiteld 'Geef Monumentale bomen een toekomst; visie op beschermen en instandhouden'. Dit onderwerp werd ook in november uit de doeken gedaan tijdens twee uitstekend bezochte workshopdagen voor gemeenteambtenaren.

Verhalen over kastanjes en andere bomen

Er kwam schot in het onderzoek naar de dodelijke bloedschietziekte bij de paardenkastanje. De mogelijke veroorzaker, een bacterie, werd gevonden, maar er bleven nog veel vraagtekens over. Zo is nog onduidelijk waarom in zo'n korte tijd de ziekte zo massaal om zich heen grijpt en is nog onbekend hoe de ziekte te lijf gegaan kan worden. Honderd zestig, voornamelijk Nederlandse dichters trokken zich het lot van deze majestueuze boomsoort aan en maakten elk een lofzang erop. De Utrechtse dichter Nanne Nauta nam voor dit alles het initiatief en zorgde ook voor de bundeling. Een deel van de opbrengst van het boekje werd en wordt aan het Bomenstichtingwerk geschonken. In 2005 is de Bomenstichting begonnen met een zoektocht naar 'bomen met een verhaal'. Mogelijkheden voor het vergaren van deze verhalen werden beproefd en in 2006 uitgewerkt voor een vervolgplan. Een nieuwe lijn voor bomenbordjes is gerealiseerd met daarop het verhaal van de betreffende boom. Deze komt naast de reeds bekende serie bomen- en struikenbordjes. Op bladzijde 12 wordt een artikel aan boomverhalen gewijd.

Bomenforum en Bomennieuws

Om iedereen in staat te stellen zijn of haar betrokkenheid bij bomen te uiten en goede en slechte zaken kenbaar te maken werd het Bomenforum in het leven geroepen. Dit internetforum werd aan de geheel vernieuwde website van de Bomenstichting gekoppeld. De werkzaamheden voor zowel het Contactpersonenforum als het Bomenforum werden met steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds gerealiseerd. Bomennieuws kreeg een vernieuwd uiterlijk, dat aansluit bij de huisstijl. De enthousiaste redactie, voornamelijk bestaande uit vrijwilligers, realiseerde vier edities met uiteenlopende onderwerpen.

Schouw

Alle boomeigenaren in de provincies Friesland en Gelderland werd schriftelijk gevraagd de gegevens van de monumentale bomen die ze in bezit hebben te controle-

ren en die samen met actuele foto's terug te sturen. Het betrof in totaal ongeveer 1100 personen of instellingen die gezamenlijk ruim 2900 geregistreerde boomobjecten in eigendom hebben. Helaas reageerde niet iedereen op ons verzoek en hebben we een beroep moeten doen op bekende en nieuwe vrijwilligers om de gegevens te verzamelen. Die werden zonder al te veel moeite gevonden. Uiteindelijk zijn in de twee provincies meer dan veertig mensen voor het schouwwerk actief geweest.

Excursies

Uiteraard ontbraken de traditionele donateursdagen niet op het programma. Het Gelderse Kasteel Middachten was het onderkomen in het voorjaar. Daar kreeg men te horen en te zien hoe boombeheerders tegen het beheer van oude bomenlanen aankijken. In oktober deed, in de Hortus Leiden, oud hortulanus Carla Teune uit de doeken hoe in het verleden de plantencollectie is bijeengebracht. Tegenwoordig zou dit nauwelijks te realiseren zijn door alle wettelijke maatregelen voor vervoer en import van uitheemse wilde planten.

Achter de schermen

Het vergt veel tijd en energie om de aandacht voor bomen stevig op de agenda te krijgen en te houden bij organisaties en instellingen die wat over bomen te zeggen hebben. Voor een groot deel blijft dit werk voor de buitenwereld onzichtbaar. De activiteiten spelen zich af op ministeries, bij gemeenten en andere overheidsinstellingen. Ook bij collega-natuurbeschermingsorganisaties en professionele belangengroepen uit de groenwereld zitten medewerkers en bestuursleden van de Bomenstichting met regelmaat aan tafel. We hebben wel de indruk dat u, lezer van Bomennieuws en donateur, zich realiseert wat er bij komt kijken om het wiel draaiende te houden. Dat merken we uit het feit dat ons geregeld legaten ten deel vallen en dat we van u allen, met een warme hand, jaarlijks een fors bedrag ontvangen om het werk mogelijk te maken. Zo werkt ook u achter de schermen mee aan de bescherming van bomen.

foto: San van der Molen

*In oktober stond de Leidse Hortus op het programma. Naast de oudste gouden regen van het land, met een geschatte leeftijd van vier eeuwen, werd ook deze vleugelnoot (*Pterocarya fraxinifolia*) bewonderd.*

foto: Frank Moens

Bomennieuwsredacteurs: v.l.n.r. Douwe van der Heij, Florentine van Eeghen, Maartje Nelemans, Marjan van Elsland en Erik Platje.

Elke boom heeft een verhaal

Frank Moens

Overall in het land staan bomen die in de omgeving een speciale betekenis hebben. Dat ligt niet zo zeer aan de boom zelf, want het lijkt zeer onwaarschijnlijk dat een boom door actief handelen bekendheid heeft gekregen. De betekenis komt vooral door een gebeurtenis die bij de boom of in de nabijheid daarvan plaats heeft gevonden. Daarmee leggen bomen een directe relatie met ons verleden en geven ze inzicht in onze geschiedenis. Ze zijn als het ware een soort standbeeld, maar stralen dat niet uit. De Bomenstichting doet daar wat aan door bomen met een rijke historie te voorzien van een plaquette.

Op het moment dat een boomzaadje ontkiemt begint de historie van het plantje. Wat de toekomst wordt, is zeer onzeker. Vele halen de eerste dag, week of maand niet, andere weten aan bedreigingen te ontkomen en bereiken een respectabele leeftijd. In de eeuwen die passeren zal er zeker wel eens iets in of rond de boom plaatsvinden wat doorverteld zou kunnen worden. Dat geldt ook voor ons leven. Wij vertellen elkaar doorlopend belevenissen. Slechts een klein deel daarvan is belangrijk genoeg om het op ruimere schaal aan de omgeving, of nog verder weg, mee te delen. Met bomen is dat niet veel anders. Aangezien ze niet zelf de historie kunnen vertellen, moeten wij het maar doen. Zo eenvoudig is dat echter niet. De afgelopen twee jaar hebben we geprobeerd in enkele regio's via media, contacten met historische kringen en andere organisaties die zich met het cultureel erfgoed bezighouden verhalen rond bomen boven water te halen. Daar zijn heel mooie anekdotes uit voortgekomen, soms heel persoonlijke, ontroerende ontboezemingen. Bomen die in het geheugen van mensen gegrift staan.

Die hun leven een andere wending hebben gegeven.

Populier werd gedenkplaats
Aan wat voor soort verhalen moet je dan denken? Bijvoorbeeld aan een ogenschijnlijk eenvoudige populier in de Amsterdamse Bijlmer die getuige was van de ramp met de El-Al Boeing in 1992. De 'boom die alles zag' werd als vanzelf een gedenkteken. Naast de boom staat nu een door mensen vervaardigd monument ter nagedachtenis aan die ramp. De populier kreeg nationale bekendheid en met deze boom wordt hoe dan ook beter omgegaan dan een doorsnee populier. Rijk en Groen gaat in op de kastanjeboom van Anne Frank, ook zo'n voorbeeld. Wat langer geleden kwamen de Kozakkenbomen in zwang. Legertjes Kozakken, samengesteld uit deze bevolkingsgroep uit het Oost-Europa, hebben tijdens de Franse bezetting rond 1835 enige tijd in de Achterhoek en IJsselstreek vertoefd in een poging de Fransen uit het oosten verder terug te dringen naar hun eigen grondgebied. Nog steeds kom je plekken

tegen die refereren aan die tijd, of bomen die de naam Kozakkeneik of -linde dragen. Evengoed staan er ook bomen die Koning Lodewijk Napoleon gedenken, de bezetter toentertijd.

Eerste borden geplaatst
Om de historie aan het licht te brengen en levend te houden heeft de Bomenstichting een systeem in het leven geroepen waardoor het makkelijk is bomen te voorzien van hun verhaal. Gestoeld op de bekende serie bomen- en struikenbordjes is het nu mogelijk bordjes te vervaardigen waarop een anekdote of een andere bijzondere gebeurtenis staat beschreven. Ze worden geïllustreerd met tekeningen. Verder is het mogelijk een of meer speciale afbeeldingen te laten maken of bijvoorbeeld een logo op te nemen. De eerste zes borden zijn met steun van het VSB fonds ontwikkeld en krijgen in het land een plek. We gaan ervan uit dat er voldoende navolging komt en dat daarmee bomen met een bijzonder verhaal niet in de vergetelheid raken. De leeftijd van een boom doet uiteraard niet ter zake; de bomen kunnen oud maar ook jong zijn. Het gaat om het verhaal erbij. Elk bordje wordt apart gemaakt en dat heeft invloed op de prijs. Maar voor € 95,- heeft u een bordje zoals dat op deze pagina is afgebeeld. Extra wensen gaan tegen meerprijs, evenals een bevestigingspaal. Op de website van de Bomenstichting ([www.bomenstichting.nl/activiteiten/bomen met een verhaal](http://www.bomenstichting.nl/activiteiten/bomen%20met%20een%20verhaal)) staat een overzicht van de kosten en is een bestelformulier te vinden.

Leven in de stad

Betekenis en toepassing van natuur in stedelijke omgeving
Johan van Zoest en Martin Melchers
Uitg.: KNNV
(www.knnvuitgeverij.nl)
256 blz. 22 x 28 cm
ISBN 978 90 5011 177 7
€ 47,95

De natuur in de stad is een hot item geworden. We zijn ons opeens weer bewust van het feit dat groen in onze leefomgeving van waarde is, van belang voor onze gezondheid en ons welbevinden. Dat gaat echter niet vanzelf. De natuur moet worden gevalideerd, las ik laatst eens. Jammer dat er eerst iets financieels van moet worden gemaakt, voordat men het op waarde kan schatten. Het schijnt niet anders te kunnen, of wel?

Om die reden ben ik gelukkig met het verschijnen van 'Leven in de stad – Betekenis en toepassing van natuur in stedelijke omgeving'. De auteurs Van Zoest en Melchers, respectievelijk planoloog en ecooloog, hebben zich beijverd in het zoeken en ontfalen van voorbeelden hoe flora en fauna in de bebouwde omgeving bijdragen aan het veraangenamen van ons leven. De waarde ervan wordt meer dan voldoende beschreven, zonder dat er een euro aan te pas komt. Van Zoest en Melchers beginnen met een analyse van de leefomgeving van de wereldbevolking. Je weet het allemaal wel een beetje, maar als je de eerste hoofdstukken doorneemt, slaat de schrik je weer om het hart. De helft van de bevolking leeft in verstedelijkte gebieden. Dus de helft van de wereldbevolking is voor dagelijkse natuurbeleving afhankelijk van wat de stad te bieden heeft.

Is die natuurbeleving dan zo belangrijk? Ja, en dat wordt in de hoofdstukken daarna beschreven en met pakkende voorbeelden ondersteund. Hoe we natuur ervaren is persoonsgebonden, maar geen mens ontkomt aan positieve natuurbeleving op zijn tijd. Het is goed voor ons!

Een ander aspect dat naar voren komt is de aanpassing aan de stedelijke omgeving door niet alleen planten, maar ook dieren. Als mens kost het ons geen moeite op elkaar te kruipen in een omgeving die we zelf creëren. Planten en dieren hebben wat meer moeite met de nieuwe omstandigheden en hebben een langere gewenningstijd nodig. Uiteindelijk volgen vele wel. Dat is opzienbarend. Om dit te realiseren is het openstellen en toegankelijk maken van de stad wel een vereiste. Parken, stadsrandzones en groene vingers in de grijze stadsmassa zijn onmisbaar. En ook gevarieerde en bloemrijke tuinen van particulieren zorgen ervoor dat meer dan alleen menselijk leven in de stad mogelijk is en blijft.

Dit boek is uitermate geschikt om munitie te vergaren waarmee een pleidooi gehouden kan worden voor het behoud of juist ontwikkelen van groene elementen temidden van de grijze omgeving.

Frank Moens

Boomverhalen

Een kleine geschiedenis van Almere
120 blz. 16,5 x 11 cm
€ 9,95
Verkrijgbaar bij de boekhandels in Almere en Stadslandgoed De Kempphaan.

De eerste editie verscheen in 2002. De tweede geheel herziene versie is kleurrijker dan de eerste, maar bevat wederom veel leuke informatie. Treffend is de foto bij de inleiding over de historie van de polder: een man loopt temidden van vergane boomstronken over de net drooggevalle bodem van de polder in ... 1968. Nog geen veertig jaar geleden was er helemaal niets. Nog treffender is het vervolg. Binnen twee generaties is de modder omgevormd tot aangekleed landschap, met een volwaardig bomenbestand. Zo volwaardig dat het boekje 33 bomen en boomgroepen beschrijft met een historische betekenis. Bomen met een verhaal, geplant bij een bijzondere gebeurtenis in en om Almere. Het groen leeft in deze polder.

Frank Moens

Postzegels voor jarige Boomfeestdag

Een jubileum voor de Boomfeestdag, dit jaar. Vijftig jaar geleden begonnen als boomplantdag voor kinderen en inmiddels dus al voor meerdere generaties een fenomeen: met de school bomen planten.

Het gebeurt altijd op een woensdag rond het begin van de lente en dit jaar zelfs op de eerste dag van de lente: 21 maart. De nationale viering vindt plaats in de gemeente

Amsterdam met IJburg als plantlocatie. Daarnaast zullen in alle gemeenten met basisscholen bomen geplant worden, er is een Kids for Trees - Songfestival en een musical. Zie voor alle informatie www.boomfeestdag.nl.

TNT post geeft een speciale zegelserie uit in samenwerking met Stichting Nationale Boomfeestdag. Ieder seizoen komt er een velletje postzegels uit met bomen die bij het jaargetijde horen. Tegelijk met de eerste zegels verschijnt het boek 'Spaar de Bomen' waarin de velletjes een plek kunnen krijgen. Daarnaast uiteraard veel informatie over bomen die onder meer door de Bomenstichting werd geleverd.

San van der Molen

De beverboom - Magnolia

Een bloemenzee op kale takken

Onder de bloeiende lentebomen bekleedt de magnolia, de beverboom, een ereplaats. Allereerst om de grote bloemen met de vorm van waterlelies die zich elegant presenteren op de meestal nog kale takken van de vroege lente. Bij sommige soorten geuren ze heerlijk fris naar citroen. Vaak kan men een winter lang genieten van de voorbodes, de viltige bloemknoppen die zilverig glanzen in het winterlicht. Vruchten worden vooral na warme zomers geproduceerd. Bovendien kunnen alle magnolia's bogen op mooie bladeren en een statige groeiwijze.

De magnolia werd pas in de 18e eeuw ontdekt door een Engelse botanicus in Florida die hem noemde naar Pierre Magnol, de Franse directeur van de Hortus Botanicus van Montpellier. De beverboom wordt vaak ten onrechte tulpenboom genoemd, begrijpelijk omdat de bloemen op tulpen lijken. Tulpenboom is echter de Nederlandse naam voor *Liriodendron tulipifera*.

Oeroude familie

De familie van de Magnoliaceae vertegenwoordigt meer dan zeventig verschillende soorten en is al vele miljoenen jaren oud. *Magnolia acuminata* komt bijvoorbeeld als fossiel voor in 20 miljoen jaar oud gesteente. De meeste soorten komen van nature voor in Oost-Azië, de Verenigde Staten en Midden-Amerika. De Aziatische soorten bloeien voordat het blad aan de boom komt en blijven over het algemeen vrij laag (tot 18 meter). De soorten van Midden-Amerika en de Verenigde Staten bloeien pas als ze volop in blad staan. Ze zijn ook veel hoger (tot 30 meter) dan de Aziatische soorten.

In ons land komen *Magnolia soulangiana*, *M. acuminata* en ook

Monumentale, ongeveer 100 jaar oude *Magnolia soulangiana* in Tjalleberd (Fr.)

M. kobus vaak voor. De eerste groeit op tot een enorme vertakte heuvel van bloemen. Aan de wirwar van takken staan talloze grote 'tulpen', roze van buiten, wit van binnen. De tweede, *M. acuminata*, wordt ook wel de 'komkommerboom' genoemd om de vorm van de jonge vruchten. De nogal vaalgele bloemen verschijnen samen met de schitterende bladeren in mei en juni. *Magnolia kobus* wordt vaak als laanboom gebruikt. De bomen groeien hoog op en de mooie witte bloemen zijn daarom vaak niet te onderscheiden van de (grijze) lucht.

Magnolia's zijn ongekend populair. Daarom worden er steeds nieuwe kruisingen op de markt gebracht die vaak opgroeien tot kleine bomen. Makkelijke groeiers voor park of tuin zijn bijvoorbeeld *Magnolia loebneri* 'Merrill' (10 m) met een zee van witte bloemen in april, de piramidale groeiende 'Galaxy' (9 m) met donker- tot lichtroze bloemen en 'Heaven Scent' (10 m) met een overvloed van zachtroze komvormige bloemen, die pas verschijnen als de kans op nachtvorst voorbij is.

Uiterlijke kenmerken en gebruik

De bloemen van bovengenoemde soorten verschijnen vroeg in het jaar als de bladeren nog niet zijn uitgelopen. De bloemknoppen en de geopende bloemen zijn zeer gevoelig voor (nacht)vorst en wind. Kies daarom een beschutte groeiplaats.

Het meest opvallend aan de beverboom is de bloeiwijze. In het voorjaar lopen de haaks op de takken staande, dichtbehaarde bloemknoppen uit. Ze vormen dan een crème tot violette bloemenpracht op de nog kale takken. De sterk aromatische bloemen zijn

Rijp zaad hangt enige tijd aan de zgn. arillusdraad voor het afval

samengesteld uit 9 grote bloemblaaden. Na de bloei ontwikkelen zich de opvallende kegelvormige vruchten. Binnenin de kegel liggen de zaden, die bij rijping opzwellen. Doordat binnen de kegel niet alle zaden zich ontwikkelen, hebben de kegels vaak een kronkelig en wrattig uiterlijk (zie foto). De zaden zitten met een katoenachtig draadje, ook wel arillusdraad genoemd, vast aan de binnenkant van de kegel (zie foto boven). De kegels zijn in het begin groen en verkleuren naar rood-roze later in het jaar. De beverboom heeft een oppervlakkig wortelstelsel. Grondbewerking onder de boom moet daarom vermeden worden. Verder stellen de bomen weinig bijzondere eisen: tenslotte wil iedere boom graag vruchtbare grond die niet uitdroogt in de zomer. In ons land wordt de magnolia alleen als sierboom beschouwd.

Monumentale exemplaren

Binnen het Register van Monumentale bomen komen vier verschillende *Magnolia*'s voor, vooral exemplaren van *Magnolia soulangiana* en *Magnolia acuminata*. De oudste en dikste *Magnolia* uit het bestand is een *Magnolia acuminata* die rond 1830 is geplant en inmiddels een stamomvang van 380 cm heeft. De boom staat bij een voormalig klooster in Aalbeek (L). Een andere forse boom van dezelfde soort staat in een particuliere tuin in het Friese plaatsje Oudeschoot (340 cm). Voor de Plechelmuskerk in Rossum (Ov.) staat een 100-jarige *Magnolia kobus* met een stamomtrek van 200 cm!

foto linkerpag.: *Magnolia loebneri* 'Merrill'

Delfts duo volgt bomenbel

Susan Boonman

In Delft en omstreken zijn twee vrijwilligers actief op bomengebied: Piet van der Eijk is contactpersoon van de Bomenstichting en Ravindra Kiel treedt op namens de Belangenvereniging Rotterdamseweg Noord +.

Hoe kwamen jullie tot de keuze je actief in te zetten voor bomen?

Piet vertelt dat bomen altijd al belangrijk waren in zijn werkzame leven. "Als hovenier vind ik bomen de basis van ons groene vak. Na het zien van de oproep voor contactpersonen in 2005 hoefde ik niet lang na te denken en heb ik me direct opgegeven."

Ravindra geeft aan dat het hem raakt als mensen, zonder goed na te denken, andere vormen van leven, zoals bomen, vernietigen. "Dat roept een soort innerlijke rebellie bij mij op en dan krijg ik behoefte om hier en daar iets recht te trekken."

Waar hebben jullie je onlangs hard voor gemaakt?

Er lopen voor Piet diverse acties, vaak met een lange looptijd, zelfs tot in 2015. Momenteel gaat het om een overleg met de gemeente Delft over het vervangingsbeleid van de populier als straatboom, een actie en overleg met het hoogheemraadschap van Delfland om onder andere

waardevolle kastanjabomen te behouden bij een dijkverzwaring in het Midden Delfland gebied (zie foto) en om het verdwijnen van zeer oude geknotte essen op de kade uit ons cultuurlandschap te voorkomen. "Bij deze laatste actie werk ik samen met meerdere plaatselijke groepen. Daarnaast help ik mensen ook bij kleinere zaken als het schrijven van een zienswijze of bezwaarschrift."

Ravindra vertelt vervolgens dat hij, gesteund door leden van twee Delftse natuurorganisaties, D66, de SP, Leefbaar Delft en een aantal betrokken burgers, het afgelopen jaar erg druk is geweest met het referendum tegen de verkoop en kap van een stuk bos in het Delftse natuur- en recreatiegebied, de Delftse Hout. "De plaatselijke camping wilde al in 2001 gaan uitbreiden en had een voorlopige overeenkomst met de gemeente gesloten. Tot de aanvraag van de kapvergunning had niemand, gemeentebestuur noch burgers, zich echter gerealiseerd wat dit plan inhield. Er zouden 200 bomen moeten wijken. Het referendum pakte gelukkig goed uit voor de bomen. Bijna 65% van de Delftse bevolking steunde het groen. De gemeenteraad van Delft volgde de uitslag en keurde het plan af. Een overwinning voor het stukje bos in de Delftse Hout, maar belangrijker nog voor het bomenbeleid in Delft. De politieke partijen hebben nu allemaal hun ogen op het bo-

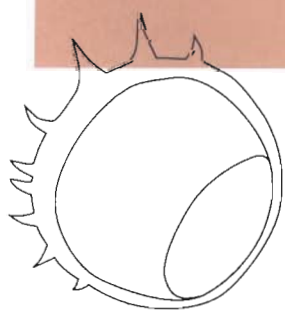
'Mensen voor bomen'

In deze reeks laten we contactpersonen aan het woord. Hierbij kom de verscheidenheid van invulling van het contactpersoonschap van de Bomenstichting aan bod. Laat u hierdoor inspireren en bepaal dan wat u zelf wellicht als contactpersoon zou kunnen bijdragen.

Heeft u interesse?

Meer informatie is te vinden op onze website www.bomenstichting.nl > locale activiteiten. Daar vindt u ook een overzicht van gemeenten waar inmiddels een vertegenwoordiger van de Bomenstichting actief is.

U kunt ook bellen met projectmedewerker Susan Boonman: 030-2303510 (9-13 uur) of een e-mail sturen naar: info@bomenstichting.nl

Deze kastanjes dreigen te worden gekapt vanwege de ophoging van de kade door het Hoogheemraadschap Delfland.

leid op de voet

menbeleid gericht. Daarnaast heb ik afgelopen voorjaar de gemeente gewezen op een locatie waar de bomen al gekapt waren vóór de vergunning was verleend. Dit kwam in de media en de aanvrager heeft een (financiële) herplantplicht gekregen."

Waar streven jullie naar in de nabije toekomst?

Piet noemt in gesprekken altijd de 4B's: Bescherming, Behoud, Beheer en Beleving. "Elk woord heeft zijn eigen verhaal. Van genieten tot onderhoud aan bomen en van juridische invulling geven aan bescherming tot regelgeving voor ontwerpers en planologen." Ravindra vult aan dat Piet en hij samen proberen het groen- en bomenbeleid in Delft naar een hoger niveau te brengen. "Piet in zijn hoedanigheid als contactpersoon van de Bomenstichting, met zijn jarenlange ervaring, door de gemeente te adviseren en te wijzen op de 'normen en waarden' van de Bomenstichting. En ik als boombeschermer (en duvelstoejager), met mijn inzicht in het functioneren van het gemeentebestuur en het gemeenteapparaat en in de plaatselijke verordeningen, door iedere keer een spaak in het wiel te steken als de gemeente (nog) niet de goede kant op rijdt. En vooral door alles voor iedereen transparant te maken."

Bomen in opspraak

Begrijpt u het ook niet? Zijn bomen nou slecht of goed?

Als je bomen beleeft, is het antwoord op de vraag helder: bomen zijn goed. Luister je naar het nieuws of lees je over bomen, anders dan Bomennieuws, dan zijn bomen in sommige specifieke gevallen wellicht zinnig, maar... Een duidelijk antwoord vereist nader onderzoek.

In Los Angeles is het duidelijk. Palmbomen worden gerooid omdat ze te weinig of te veel schaduw of licht, zuurstof of CO2 veroorzaken. Begrijpt u dit?

De Anne Frankkastanje is zo gevaaropleverend dat hij weg moet. Via de radio vertelde bomendeskundige J'orn Copijn dat hij de boom gerust een langer leven gunt en in het laatste Bomennieuws las u dat de Bomenstichting het kapbesluit voorbarig vindt. Dit begrijpt u.

Onderzoekers van het Carnegie Instituut in Stanford vinden bomen zinloos om de aardopwarming tegen te gaan. Bomen consumeren weliswaar kooldioxide, het opwarmgas, maar ze houden helaas de warmte van de zon vast. Op 50 graden noorderbreedte, ongeveer waar ons land ligt, maken bossen de aarde 0.8 graden Celsius warmer. U begrijpt het, zonder bomen gaat het klimaat vooruit.

Natuurmonumenten begreep dit al eerder, ze rooien al jaren prachtige bomen met als beleid exotische boomsoorten te weren waar ze de natuurwaarde negatief beïnvloeden. Weg Amerikaanse eiken, Japanse lariksen, Canadese populieren, Oostenrijkse dennen. Onbegrijpelijk!

Vanwege de biodiversiteit en natuurwaarde is zelfs een autochtoon natuurmonumentenbeukenbos niet te tolereren. Deels kappen en mengen met andere soorten is goed voor de natuurwaarde en de opwarming. Begrepen?

Gouda rooit 400 bomen om een weg te verleggen en in Woerden gaan 447 populieren voor de zaag omdat ze niet passen in het groene land; er komen bomen terug die hier van oorsprong thuis horen. Platanen gaan ook weg, dit zijn Franse bomen die in Woerden niks te zoeken hebben, zegt het stadsbestuur.

Duidelijk veel zorg voor luchtkwaliteit in het Groene Hart? Wat en sinds wanneer is wat inheems? Zolang u geen originele jeneverbessen heeft, is vanwege luchtkwaliteit, biodiversiteit en opwarming rooien geboden.

In het laatste Bomennieuws las u met hoeveel inzet Iepenheybroek van heinde en verre iepen haalde om de iep voor ons land te behouden. We hebben, blijkt nu, veel geluk gehad dat Heybroek het alleen met iepen deed.

Maatregelen:

Kastanjinemormotten naar de Balkan, platanenschimmel, platanen en processierups en nog veel meer naar het zuiden, de coloradokever verschepen we. Iepenspinkkevers mogen blijven vanwege de Dutch elm disease.

Fruit van ver, exotische bloemen en reizen blijven. Dit hoeft u niet te begrijpen, maar te billijken.

En vanaf heden geen vliegareizen meer afkopen door bomen te planten, dat is verkeerd voor het milieu zo u begrijpt.

U begrijpt het, de bomen gelukkig niet, die gaan gewoon weer groeien en bloeien.

Douwe van der Heij

Arbori-Arnhem Boomverzorging & Advisering
 Vredesteinsestraat 4
 6665 LG Driel
 tel : 026-47 22 718 GSM: 06 - 53 75 26 65
 fax : 026-47 23 823
 E-mail: arbori-arnhem@hetnet.nl
 www.arbori-arnhem.nl

- boomverzorging
- beheerplanning
- inventarisatie
- onderzoek en advies
- taxaties

Onderzoek
Advies
Taxatie

Hoogendoorn
Boomadvies

Prins Bernhardstraat 28 • 2825 BE • Berkenwoude
 Tel: 0182 367871 • www.hoogendoornboomadvies.nl

Boomkwekerij L.B. Ruijgrok

De Hel 9a
 6668 LG Randwijk
 tel. 0488-441181
 fax. 0488-441227
 mobiel: 06-13382255
 email: boomkwekerij@lbruigrok.nl

Laan en sierbomen

Bomen met lindeluis, kastanjemineermot of bladluis? TreeGuard is het middel.
 TreeGuard is milieuvriendelijk en is gemakkelijk toe te dienen.

Amersfoortseweg 205
 3888 NM Nieuw Milligen
 gemeente Apeldoorn
 T.: 0577-456561
 F.: 0577-456532
 its@poelbosbouw.nl
 www.poelbosbouw.nl

